

תמצית מוסר

סיכום קצר וברור של דברי רבותינו בעלי המוסר

גליון 38 | אהבת ישראל – ליקוטי אמרים | תנא דבי אליהו | אדר ה'תשפ"ה

אהבת ישראל

פרטי איסור שנאת חנם - כתיב "לא תשנא את אחיך בלבבך" - מצות לא תעשה שלא לשנוא בלב אדם כשר מישראל ואפי' עמי הארץ, חוץ ממינים והיינו הכופרים בתורת ד' ובהשגחתו, שעליהם כתיב "הלא משנאיך ד' אשנא". ואיסור זה אינו אלא בשנאה בלב, אבל המכה חבירו ומחרפו אינו עובר בלאו זה, וכשיחטא איש לאיש לא ישטמו בלב וישתוק, אלא מצוה לומר לו (בלשון רכה) למה עשית לי כך וכך, וימחה הדבר מליבו. ונוהג איסור זה בכל מקום ובכל זמן. ומצינו שאסרה תורה "לא תטור" והיינו שאף אם אינו נוקם, מ"מ כיון שגילה דעתו שיש בליבו שנאה עובר בלאו. עוד מצינו שמי שלא דיבר עם חבירו ג' ימים מחמת איבה נקרא שונא ופסול לדון אותו, ונמצא שאף אם אין נראית שנאה גמורה, מ"מ אין אינו רוצה לפגוש אותו, עובר בלאו זה.

גודל העוון ועונשו - הנה כל אבר שהאדם עושה בו מצוה שורה עליו רוח קדושה, וכל אבר שעושה בו עבירה שורה עליו רוח טומאה, וכיון שהשנאה עיקרה בלב שהוא אבר שהנשמה תלויה בו, נמשך רוח טומאה על הלב וממנו על כל אברי האדם. וכן גורם עוון זה לעונשים גדולים בעולם הזה, וכדמצינו שבעוון זה באה מריבה רבה לביתו של אדם, ואשתו מפלת נפלים, ובניו ובנותיו מתים כשהם קטנים. ושקולה שנאת חנם שקולה כנגד ג' עבירות חמורות, כדמצינו שעוון שנאת חנם גרם לחורבן בית שני, אף שהיו עוסקים בתורה וגמילות חסדים, ובית ראשון חרב מפני עבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים. ואם שנאת חנם גרמה לחורבן הבית, כ"ש שיש בכוחו לגרום שלא יבנה, וא"כ אנו שמתפללים ומצפים לבנין בית המקדש, עלינו לתקן חטא זה, כדי שלא נשאר בגלות, שהרי זה הגורם העיקרי לאריכות הגלות, וכן כדי שלא נתבע על כבוד שמים שמתבזה ע"י הגלות, ויפעל בעצמו לאהוב כל אדם מישראל בין בגופו בין בממונו, ויחוס על כבודו וממונו כמו על כבודו וממונו שלו, ועל זה הזהירו במצות "ואהבת לרעך כמוך", והבאת שלום בין אדם לחבירו

הוא מהדברים שאדם אוכל פירותיהם בעולם הזה והקורן קיימת לו לעולם הבא.

למה עוון זה חמור כ"כ - א' מפני שאיסור זה שייך לעבור עליו כל רגע, וככל שהעוון מושרש יותר, יותר קשה לצאת מזה. ב' מפני שהוא גורם למחלוקת ולשון הרע ורכילות ואונאת דברים והלבנת פנים והוצאת שם רע, ולפעמים אף לרציחה ממש, וכל הצרות שבעולם תחילתם ועיקרם הם ע"י שנאת חנם.

איך להמנע מקנאה הגורמת לשנאת חנם - הנה הקנאה גורמת לשנאת חנם, והנה המקנא בעושר צריך לדעת שהקב"ה נותן עושר לאדם או מפני שהוא רחמן ויעזור בזה לנצרכים, ומאידך לפעמים אדם הוא מלא חטאים, והקב"ה נותן לו עושר בתור שכר על המצוות, כדי לטורדו מהעולם הבא, וא"כ אדם שלא זכה לעושר בהכרח שלא היה מתנהג עימו כראוי, וא"כ אין לו מה לקנא, ובעושר במקום שכר המצוות, הלא אמרו חז"ל יפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא מכל חיי העולם הזה. והמקנא באומן המצליח יותר ממנו, עליו לזכור שאין אדם נוגע במה שמוכן לחבירו כמלוא נימא, ומה שמגיע לו ישיג בלי שום קושי וצער. והמקנא במי שמכובד יותר ממנו, עליו לזכור כי מי שאינו נכבד בעיני המקום אינו נכבד בעיני הבריות, ואם ירצה לבזותו הוא יתבזה בעצמו. והמקנא במעלות ובמידות טובות זה ודאי מן השמים ואינו אשם בזה, וודאי שאין לשנוא אותו מחמת כך.

חיזוק כנגד פיתוי היצר לשנאת חנם - הנה סתם איש מישראל מאמין ב"ג עיקרי הדת, והוא אהוב למקום, ואיך ישנא האדם מי שהקב"ה אוהבו, הלא ודאי יש לקב"ה תרעומת על מי ששונא את אוהבו. ויתבונן האדם שכמו שמי שאוכל מאכלות אסורות הוא מטמא את פיו, כך מי שהיצר מנסה להכשילו בשנאת חנם הרי הוא מטמא את ליבו, ויאמר ליצר שהוא גורם לו להיות שנאו למתועב בעיני ד', ולעבור על לאו, וכבר הוא מנסה למנוע מכל המצוות ולהכשילו בעבירות, ולולא היה מתגבר עליו הרבה פעמים כבר היה שקוע ממש בעבירות, ואדרבה אני מברכו שיצליח בכל ענייניו, ועל

ידי זה תסור השנאה מליבו. ויתבונן האדם שהיצר מונעו מלראות את גודל טובות הבורא עליו. ואמרו חז"ל איזהו חכם המכיר את מקומו, והיינו שיודע כמה מצוות אינו מקיים כראוי, ועל ידי זה תסור ממנו הגאווה, ויהיה מרוצה במה שד' נותן לו בחסדו.

תיקון חטא שנאת חנם - ראשית צריך להסיר השנאה מליבו, דלא שייך להתוודות כל זמן שלא עקר השנאה מליבו לגמרי. וכן ירגיל את עצמו לדון את חבירו לכף זכות (ועל ידי זה ידונו משמים גם אותו לכף זכות), ויחשוב שאולי הוא שוגג או שכבר התחרט, וכן אם חבירו נמנע מלהלוות לו יחשוב אולי אין לו ורק עושה כאילו יש לו מחמת איזה סיבה, ויחשוב מה הוא היה עושה אם היה במצבו.

ליקוטי אמרים

זהירות מחילול השם - אמרו חז"ל "כל מה שברא הקב"ה לא ברא אלא לכבודו", ולכן מוטל על האדם לדאוג שבכל מעשיו יתרום כבוד שמים, ולא ח"ו להיפך. עוד אמרו חז"ל שמי שעבר על עשה מוחלים לו מיד, ובלא תעשה תשובה תולה (להגן מיסורים) ויוה"כ מכפר, ובכריתות ומיתות ב"ד תשובה ויוה"כ תולים ויסורים ממרקים, אבל בחילול ד' תשובה ויוה"כ ויסורים ביחד רק תולים, ומיתה ממרקת. וענין חילול ד' הוא בין בדברים שבין אדם למקום ובין בדברים שבין אדם לחבירו, ולפי מה שאותו אדם נחשב יותר בעיני בני אדם (אף שיודע שמעריכים אותו יותר ממה שהוא) כך אם הוא עושה איזה דבר שילמדו ממנו לזלזל באיזה דבר מן התורה, הוי חילול ד'. וצריך שהאדם יעשה מעשים שיאמרו עליו כמה נאים מעשיהם של לומדי התורה, ולא ח"ו להיפך. כמה פרטים בחילול ד': א' האיסור הוא גם בפני נכרים. ב' אחד שוגג ואחד מזיד בחילול ד'. ג' אין מקיפין (מעכבים מלהפרע) בחילול ד'. (פרק א').

זהירות מאיסור גזל - הנה כמו שבענייני כשרות הבשר אדם לא מכניס לפיו דבר שאינו יודע שהוא כשר, כך צריך שיהיה בענייני ממונות, שלא יגע בשום ממון עד שיתברר לו שהוא שלו על פי דין. ובן תורה שרוצה להיות

בעל עסק ראשית עליו לדעת שכל דבר שאם חבירו היה עושה לו היה בעיניו עוול, לא יעשה לחבירו. וכן עליו ללמוד שו"ע חו"מ חלק ב', ובפרט הלכות אונאה ומקח טעות. ויש לעורר על כמה פרטים שנכשלים בהם: א' אם המוכר לא יודע שהסחורה נתייקרה, חייב הלוקח להודיעו. ב' אם המוכר יודע שיש מום בסחורתו, חייב להודיע אפי' אם הלוקח עכו"ם. ג' אסור מן התורה להטעות במשקל וכדו' אפי' בפחות מכדי אונאה, ואפי' לעכו"ם, ויש להזהר שלא לספר לעכו"ם שישראל הטעה במשקל, משום חילול ד', וידע שאין כוונתו בזה לקנא לאמת אלא לגנות את חבירו, והיא מידה מגונה, ולבסוף ישולם לו מידה כנגד מידה. (פרק ב').

מצות תוכחה - איתא בחז"ל שמעולם לא יצאה מידה טובה מפי הקב"ה וחזר בה לרעה, חוץ מדבר אחד, שאף אלו שאמר הקב"ה שהם צדיקים גמורים, מ"מ כיון שהיה בידם למחות בחוטאים ולא מיחו הם יתבעו על כך, ואפי' היכא דכלפי שמיא גליא שהתוכחה לא היתה עוזרת, מ"מ כשיבוא יום הדין הנורא כל חוטא יחפש דרך להשתמט מהדין ולהטיל את האשמה על אחרים, והם יטענו שהתלמידי חכמים לא מיחו בהם, וטענתם תתקבל. ובאמת אף היכא שמשער שלא תתקבל התוכחה אצל בני עירו, מ"מ יתכן שתתקבל אצל מקצתם, או שבעיר אחרת שלא התרגלו למוסריו יתקבלו הדברים יותר, ואיתא בתנא דבי אליהו שנהרגו כ"ה אלפים מבני ישראל במעשה דפילגש בגבעה על שלא הלכה הסנהדרין הגדולה בכל ערי ישראל להוכיחם, וכן בזמננו ודאי חייב כל מי שיכול לדרוש ברבים אולי יעלה בידו להציל איזה נפשות מישראל. (פרק ג').

התקן עצמן בפרוזדור - הנה חובת האדם בעולם הזה להכין עצמו לעולם הבא ע"י לימוד מקרא משנה וגמרא (מקרא קודם ואח"כ משנה ואח"כ גמרא), ואם האדם לא ילמד בעולם הזה, הוא לא ישיג כלום בעולם הבא, ואף אם יש לו תירוצים שהיה טרוד בפרנסתו וכו', מי יודע אם יתקבלו התירוצים, ועוד שאפי' אם הם יתקבלו, זה לא יועיל אלא שלא יקראוהו שוטה ועצל, אבל להשיג ידיעת התורה לא ישיג, ולכן על האדם לנצל כל יום מחייו להרבות בתורה ומע"ט, ואפי' אם לא חננו ד' בכשרונות יצטרף לפחות לחברת משניות וכדו', ועל ידי זה יזכה להכנס לעולם הבא. (פרק ד').

אלו דברים צריך ללמוד - הנה בתחילת לימודו צריך האדם ללמוד את הדינים הנצרכים לו למעשה, והוא שו"ע או"ח, ובפרט הלכות שבת, ובהמשך הזמן צריך לדעת ד' חלקי שו"ע, כל אחד כפי כח שכלו. ואמרו חז"ל חייב

אדם לשלש שנותיו שליש במקרא שליש במשנה שליש בתלמוד, ולענין ידיעת המקרא צריך בכל שבוע לדעת ולהבין את הפרשה כפי כח שכלו, ואין די באמירת שניים מקרא ואחד תרגום, וכן נכון לקבוע זמן ללימוד נביאים וכתובים (שגם הם והגמרא ניתנו למשה מסיני), וכן צריך כל אחד לדעת ששה סדרי משנה, ואח"כ יתחזק ללמוד גם גמרא. ויזהר ללמוד פרקים ומסכתות בשלימות, וכן לא להפסיק באמצע הלימוד בדברים בטלים, כדי שלא יגרם לו מכך בוש נצחית. (פרק ה').

להשתדל שהתפילה והתורה יהיו בשלימות - האדם צריך להשתדל שתפילותיו ותורתו שמתפלל ולומד בעולם הזה יהיו בלי פגם, כי יתכן שיגיע האדם לפני בי"ד של מעלה, ויראה איך רוב תפילותיו פסולות או חסרות או שאינם בכונה הראויה, וכן ימצא שהרבה פעמים שלמד תורה או משניות או גמרא לא למד הכל או שהפסיק באמצע בדברים בטלים ואסורים ועל ידי זה נמשך עליהם רוח טומאה ואינם יכולים לעלות למעלה, וירושלמי ומדרשים לא למד כלל, ומאיך הרבה שעות שהיה יכול ללמוד לא ניצלם כראוי, וחסרונות אלו יהיו לו לנצח, וכמה יצטער עליהם, ולכן על האדם להתבונן בדברים אלו תמיד, ויתקן לפחות מכאן ולהבא לא לעשות כמעשיו הראשונים, ואז השנים האחרונות יכפרו על הראשונות. (פ"ו).

ידיעת התורה ע"י לימוד הרי"ף עם רש"י - הנה להיות בקי בכל הש"ס זה דבר קשה מאד ויתכן רק ליחידים, ומאיך רצון הקב"ה שתהיה התורה שגורה בפינו, וזה חביב מאד בעיני הקב"ה, ולכן נראה עצה להיות בקי לפחות בעיקרי ההלכות שבש"ס, וזה שייך ע"י לימוד הרי"ף עם רש"י, שזה כולל עיקרי ההלכות של כל מסכת ושל ד' חלקי שו"ע, ובמסכתות שאין רי"ף ילמד ספר ליקוטי הלכות. ובפרט בימי הזקנה כשאינו יכול לעיין כראוי בכל הסוגיא, יראה לברר ולזכור לפחות את המסקנה ע"י לימוד הרי"ף והליקוטי הלכות. ואמנם כל זה לגבי מצות ידיעת התורה, אך מלבד זאת צריך כל אחד, גם הלומד בעיון, לדעת ההלכות הנוגעות למעשה. (פרק ז').

תנא דבי אליהו רבה, פרק ל"א

תקופות שונות של הנהגת ד' בעולם - מבריאת העולם עד המבול היתה התקופה הראשונה, מהמבול עד דורו של מנשה זו התקופה השנייה, ומשם עד שנבנה בית שני זו התקופה השלישית, שאז עברו ד' אלפים וארבע מאות ושמונה שנה מבריאת העולם, והתקופה הרביעית היא עד עכשיו, והתקופה

החמישית היא מימות בן דוד עד שיחרב העולם ויתבטל "ונשגב ד' לבדו ביום ההוא" - יום שכולו שבת.

דורו של מנשה דומים למלך בשר ודם (- מנשה) שתפס וכינס את כל עבדיו, ונתן להם מגינים (-עבודה זרה), ויצא עמהם לשדה, ומצאו שם אדם אחד טמון בסלע (-צדיקים שהיו צריכים להתחבא באותו דור), תפסוהו ברגליו והוציאוהו מן הסלע, והוא פחד, וחיזקוהו, והרבה דברים לפניו (-להוכיחם), וכששמעו דברין זרקו את המגינים שלהם ואמרו שלא יקחום יותר לעולם (-שלא יעבדו עוד ע"ז).

הקב"ה יושב ומצפה לישראל יותר ממה שאב מצפה לבנו ואשה מצפה לבעלה, שיעשו תשובה ויגאלם ויבנה להם את בית המקדש שלא יחרב לעולם, וימצא בישראל בעלי מקרא ובעלי משנה ובעלי משא ומתן באמונה, ויחזרו ויתקיימו לפניו שתי שורות של מלאכי השרת העומדים לפניו ואומרים שירה, שורה אחת מקדישים את שמו בכל יום תמיד מיציאת החמה ועד שקיעת החמה ואומרים "קדוש קדוש קדוש ד' צבקות מלא כל הארץ כבודו", שורה שניה מקדישים את שמו בכל יום תמיד משקיעת החמה ועד יציאת החמה ואומרים "ברוך כבוד ד' ממקומו", ומה תלמוד לומר ממקומו, לפי שאין הבריות ואפילו מלאכי השרת רואים אותו, ואפילו חיות הקודש הנושאים את כסא כבודו אינם רואים את הכבוד שלו.

אהבת הקב"ה והטבתו לישראל - משיצאו ישראל ממצרים עד שנכנסו ישראל לארץ מ' שנה היה, כמה היה הקב"ה מגפפן ומחבקן ומנשקן, ומשנכנסו לארץ עד שנבנה הבית ראשון ד' מאות וארבעים שנה היתה ידו של הקדוש ברוך הוא פשוטה עליהן להצילן מכל צר ואויב, וכן משחרב הבית הראשון עד שנבנה הבית האחרון שבעים שנה היתה ידו פשוטה עליהן להצילן מכל צר ואויב, וכן משחרב הבית האחרון ועד עכשיו כמה מגפפן ומחבקן ומנשקן. מכאן ואילך אם נעמוד אנו ובנינו ובני בנינו ויהיה לנו פה מלא שירה כים ולשוננו רינה כהמון גליו וכו' א"א להודות לקב"ה אפילו על חלק קטן מזעיר מהניסים והטובות שעשה עימנו. ולעתיד לבא כמה מאיר הקב"ה את פני הצדיקים.

למה התורה פותחת בבי"ת - מה נשתנה הבי"ת מכל הכ"ב אותיות שבה ברא הקב"ה את עולמו, שנאמר "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ", והלא אין ראוי לומר אלא אלקים ברא בראשית, צא ולמד מתינוק זה שהיום פותחין ואומרים לו אל"ף בי"ת, ולמחר אומרים לו בי"ת אל"ף. וטעם נוסף מפני שבי"ת הוא לשון ברכה, ואל"ף הוא לשון ארור.

ישראל צריכים להכין עצמם כדי שהקב"ה יתגלה אליהם, ואם לא יכינו עצמם הקב"ה יגרשם, כפי שגירש את אדם הראשון מגן עדן, ואת בעלי החיים לא גירש מפני שאינם מדברים וקורים ושונים, ואמר הקב"ה לאדם הראשון "וקוץ ודרדר תצמיח לך ואכלת את עשב השדה, בזיעת אפך תאכל לחם עד שובך אל האדמה, כי מומנה לקחת, כי עפר אתה ואל עפר תשוב", כיון שאמר הקב"ה לאדם וקוץ ודרדר תצמיח לך ואכלת את עשב השדה נזדעזעו כל אבריו, אמר לו הקב"ה הואיל ונזדעזעו אברייך תאכל לחם, שנאמר "בזיעת אפך תאכל לחם וגו' עד ואל עפר תשוב". אל עפר תלך לא נאמר, אלא ואל עפר תשוב, מכאן רמז לתחית המתים מן התורה.

תחיית המתים - כל הצדיקים העומדים בתחיית המתים לימות בן דוד, שוב אינם חוזרים לעפרם לעולם, והקב"ה יקבל פניהם, והם יבואו לפניו כבנים לפני האב וכעבדים לפני אדוניהם וכתלמידים לפני רבם, שנאמר "הנה יום בא לד' וגו', ויצא ד' ונלחם בגוים וגו', ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים אשר על פני ירושלים מקדם, ונבקע הר הזיתים מחציו מזרחה וימה וגו'. ונסתם כאשר נסתם מפני הרעש וגו', ובא ד' אלקי כל קדושים עמך. והיה ביום ההוא לא יהיה אור יקרות וקפאון. והיה יום אחד, הוא יודע לד' לא יום ולא לילה, והיה לעת ערב יהיה אור. והיה ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים, חצים אל הים הקדמוני וחצים אל הים האחרון, בקיץ ובחורף יהיה. והיה ד' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ד' אחד ושמו אחד". וכן יהי רצון מלפניך ד' אלקיננו ואלקי אבותינו שתראנו בבניינה של ירושלים במהרה בימינו אמן.

תנא דבי אליהו זוטא פרקים א' - ג'

לעולם יהא אדם ערום ביראה, ומענה רך ומשיב חמה, ומרבה שלום עם אביו ואמו ועם רבו ועם חבירו ואפילו עם גוי בשוק, כדי שיהא אהוב מלמעלה ונחמד מלמטה, ויהא מקובל על הבריות, ויתמלאו כל ימיו בטובה.

לשתף עצמו בצער הציבור - בזמן שישראל שרויים בצער ופירש אחד מהן, באים שני מלאכי השרת ומניחים לו את ידיהם על ראשו ואומרים פלוני זה שפירש עצמו מן הצבור אל יראה בנחמת צבור, אלא יצער אדם עצמו עם הציבור, שכן מצינו במשה רבינו ע"ה שהיה מצער את עצמו עם הצבור, שנאמר "וידי משה כבדים ויקחו אבן וישימו תחתיו וישב עליה", וכי לא היה לו למשה כר אחת או כסת אחת לישיב עליה, אלא כך אמר משה הואיל וישראל שרויים בצער אף אני אהיה עמהם בצער, וכל המצער את עצמו עם הצבור זוכה ורואה

בנחמת צבור. ושוא יאמר אדם מי מעיד בי, אבני ביתו וקורות ביתו של אדם מעידים עליו, וי"א ששני מלאכי השרת המלווים את האדם הם מעידים עליו, וי"א שנשמתו של אדם היא מעידה עליו, וי"א שאיבריו של אדם מעידים עליו.

עסק התורה - לעולם יהא אדם כשור לעול וכחמור למשא וכבהמה שחורשת בבקעה ובשדה, כך יהא אדם עוסק וחורש בדברי תורה בכל יום תמיד, אשריהם ישראל בזמן שהן עוסקים בתורה ובגמילות חסדים אז יצרם מסור בידם, ולא הם מסורים ביד יצרם, וכיון שקרא אדם תורה נביאים וכתובים, ושנה משנה מדרש הלכות ואגדות, ושנה הגמרא ושנה הפלפול לשמה, מיד רוח הקודש שורה עליו.

פעם אחת הייתי עובר ממקום למקום ומצאני קסדור אחד, נתן לי שלום ולא הכירני, ואמר לי רבי מאיזה מקום אתה, ואמרתי לו מעיר גדולה של חכמים ושל סופרים ורבנן אני, ואמר לי רבי בוא ושב עמי במקומי שאני מראה אותך ואני אתן לך חטים ושעורים ופולים ועדשים וכל מיני קטניות, ואמרתי לו בני אפילו אם אתה נותן לי אלף אלפים דינרי זהב אין אני מניח מקום תורה ואין אני דר במקום שאין בו תורה, מיד אמר לי ברוך המקום שבחר בכס מכל העמים ומכל הלשונות ונתן לכם את התורה משום שאתם בוטחים בו בכל מקום.

בימי רבי דוסא בן הרכינס הותרה צרת הבת לאחים והיה הדבר קשה אל החכמים מפני שחכם גדול וזקן גדול היה ועיניו כהות מלבוא לבית המדרש, אמרו מי ילך ויודיענו, אמר רבי יהושע אני אלך, ואחריו רבי אלעזר בן עזריה, ואחריו רבי עקיבא. מיד הלכו וישבו על פתח ביתו, והכניסם, ותפשו לרבי יהושע והושיבו ע"ג מטה של זהב, א"ל רבי אמור לתלמידך אחר וישב, א"ל מי הוא זה, א"ל רבי אלעזר בן עזריה הוא, א"ל ויש בן לעזריה חברנו, קרא עליו המקרא הזה "נער הייתי גם זקנתי ולא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם", ועוד אמר ליה אמור לתלמידך אחר וישב, א"ל מי הוא זה, אמר ליה עקיבא בן יוסף הוא, א"ל אתה הוא עקיבא הדרשן ששמך הולך בכל העולם מסוף העולם ועד סופו, שב בני שב כמותך ירבו בישראל, קרא עליו מקרא זה "כפירים רשו ורעבו ודורשי ד' לא יחסרו כל טוב", התחילו מסבבים אותו בהלכות עד שהגיעו לצרת הבת, כיון שהגיעו לצרת הבת אמרו לו רבי צרת הבת מהו, אמר להן מחלוקת הלל ושמאי, אמרו לו והלכה כדברי מי, אמר להם הלכה כדברי בית הלל, אמרו לו והלא משמך אמרו הלכה כדברי בית שמאי שאמרו צרת הבת מותרת, אמר להם דוסא שמעתם או בן הרכינס שמעתם, אמרו לו חיי רבינו סתם

שמענו, אמר להם אח קטן יש לי ובכור שוטה הוא ויונתן שמו ומתלמידי ב"ש הוא, והזהרו בו שלא יקפח אתכם בהלכות ויאמר לכם צרת הבת מותרת, לפי שיש עמו שלש מאות תשובות בצרת הבת שהיא מותרת, אבל אני מעיד עלי שמים וארץ שעל מדוכה זו ישב חגי הנביא ואמר שלשה דברים: צרת הבת אסורה, ועמון ומואב מעשרים מעשר עני בשביעית, ומקבלים גרים מן התרמודיים ומן הקרמיים, כשנכנסו ונכנסו בפתח אחד, כשיצאו יצאו בשלשה פתחים, ופגע בו בר"ע, אקשי ליה ואוקמיה, א"ל אתה הוא עקיבא בן יוסף ששמך הולך מסוף העולם ועד סופו, אשריך שזכית לשם, והעבודה שעדיין אין אתה מגיע אפילו לרועה בקר, א"ל ר"ע אפילו לרועי צאן, אבל אין מקבלים גרים מן הכותיים מפני עשרה שבטים שנבלעו ביניהם עד שיבא אליהו הנביא וכן דוד ויפרשו אותם.

מעלת הצדקה - גדולה צדקה שמיום שנברא העולם עד עכשיו העולם עומד על הצדקה, וכל הנותן צדקה הרבה הרי זה משובח, וממלט את עצמו מדינה של גיהנם. אבותינו הראשונים מפני מה זכו לעוה"ז ולימות בן דוד ולעוה"ב, מפני שנהגו את עצמם בצדקה, אברהם יצחק ויעקב משה ואהרן דוד ושלמה בנו לא נשתבחו אלא בצדקה, ואף הקב"ה משתבח בצדקה, ואף כסא הכבוד נשתבח בצדקה. גדולה צדקה שמצלת את האדם מדרך המיתה, ומארכת ימיו ושנותיו, ומביאה אותו לחיי העולם הבא. גדולה צדקה ששוותה לתורה והתורה שוותה לה, גדולה צדקה והיא ממחרת יום בן דוד וימות גאולתנו, והיא מעלה את הנשמה ומושיבה אותה תחת כסא הכבוד. וכל מי שספק בידו לעשות צדקה ולקיים נפשות ואינו עושה, גורם מיתה לעצמו ומיד הוא נענש. (פרק א').

תורה שבעל פה - פעם אחת הייתי מהלך בדרך, מצאני אדם אחד ובא אצלי בדרך מריבה, והיה בו מקרא ולא היה בו משנה, ואמר לי רבי מקרא נתן לנו מהר סיני, משנה לא נתן לנו מהר סיני, ואמרתי לו בני מקרא ומשנה שניהם מפי הגבורה נאמרו, והמשנה היא הפירוש למקרא. צא וראה שאתה מתפלל בשבת שבע ברכות, ובשאר הימים שמונה עשרה, ומברך על ק"ש של שחרית שתים לפניך ואחת לאחריה, ובערבית שתים לפניך ושתיים לאחריה, ובשבת קורין שבעה בתורה, ובשני וחמישי ובשבת ובמנחה שלשה, וכו', ואמרתי לו בני וכי יש לך אלו מהר סיני, והלא אינן אלא משנת חכמים, אלא כשנתן הקב"ה את התורה לישראל לא נתנה להם אלא כחיטים להוציא מהן סולת, וכפשתן לארוג מהן בגד, לפי כללי הדרשות, וכל אחד שעושה מצוה נותנים לו שכרו, וכל מי שעוסק בתורה

בצער, וכ"ש אם הוא עוסק בדרך ארץ עם התורה, ניתן לו פירות בעולם הזה והקרן קיימת לו לעוה"ב. ולא מצא הקב"ה בבני אדם שעושים את התורה והמצוות בצער כבני בית שני, לפיכך נתן הקב"ה משנה להם ולבניהם ולבני בניהם עד סוף כל הדורות.

במי ובאיזה מקום בחר הקב"ה- לא נטל הקב"ה חלק בעולמו אלא את ישראל בלבד, ועמד הקב"ה וברא את כל הארצות, והפריש את ארץ ישראל תרומה מכל הארצות, וממנה הפריש את ירושלים, וממנה הפריש את מקום בית המקדש. וכן ברא הקב"ה את כל העמים, ומהם הפריש תרומה את ישראל, ומהם הפריש את שבט לוי, ומהם הפריש את אהרן הכהן ובניו, וקידשו ומשחו וכבדו בבגדי כהונה ובציץ ובאורים ותומים, שהוא יעמוד לפני הקב"ה ויכפר על ישראל בכל שנה ושנה, והביא את ישראל שהם תרומה מכל הארצות, והביא את שבט הלוי שהפריש תרומה מכל ישראל לירושלים שהפריש תרומה מכל ארץ ישראל, והביא את בני אהרן שהפריש תרומה משבט לוי לבית המקדש שהפריש תרומה מכל ירושלים לעמוד לשרת לפני הקב"ה ולעשות רצונו. וי"א שמן המקום שנטל הקב"ה עפרו של אדם הראשון שם נבנה המזבח, וכל זמן שבית המקדש קיים מזבח כפרה הוא לישראל בכל מקומות מושבותם, ובזמן שאין בית המקדש קיים התלמידי חכמים מכפרים על ישראל. וכל הנזקק אל החכמים ולתלמידיהם ומפרנס אותם, מעלה עליו הכתוב כאלו מקריב בכורים ועושה רצון אביו שבשמים.

כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עולם הבא.

שכר ועונש- אומות העולם אוכלים את העוה"ז, וזהו שכרן משום שהפריש הקב"ה

את ישראל מתוכם, וכל העושה מצוה נותנים לו שכרו (כנחש הקדמוני שעמד וקלקל את כל העולם, למך שהיה מתאבל על אבי אביו, נח שעמד ומחה ברבים ק"כ שנה, שם שכיבד את אביו, והיה מתנבא ארבע מאות שנה ולא קיבלו ממנו, אברהם ששבר את כל הע"ז שבעולם, ישמעאל שקבר את אביו, יצחק שאמר לאביו אבא כפתני יפה יפה ותנני על גבי המזבח שמה אבעט בך כי בחור אני ועומד בכוחי ונמצא אני מחויב שתי מיתות לשמים, עשיו שהוריד ב' דמעות לפני אביו (ניתן לו הר שער שאין גשמי ברכה פוסקים ממנו לעולם, ואף בני שער משום שקיבלו את עשיו בסבר פנים יפות ניתנה להן שחרן), יעקב אבינו שהיה מודה על האמת ודובר אמת בלבבו כל ימי חייו, י"ב שבטים שהיו עושים רצון יעקב אביהם, אברהם יצחק ויעקב שנתנו אימה של הקב"ה בלבבם מתוך שבעים עמים ולשונות וזכותן עמד להם ולבניהם ולבני בניהם עד סוף כל הדורות), וכל העובר עבירה נותנים לו עונשו (כנחש הקדמוני שעמד וקלקל את כל העולם כולו, אדם וחיה שעברו על צווי של הקב"ה, קין שהרג את הבל אחיו, חם שלא היה מכבד את אביו, ועל שאמר אברהם דבר שלא כהוגן ירדו בניו למצרים).

אפילו אם אין בידו של אדם לא מקרא ולא משנה, אלא הוא יושב וקורא כל היום הפסוק "ואחות לוטן תמנע", אפילו הכי שכר תורה בידו. (פרק ב').

מידת האמת- הכל ברא הקב"ה בעולמו חוץ ממידת השקר ומידת העולה שלא ברא ולא עשה אותם הקב"ה. אם עושה אדם את עצמו צדיק ולדבר אמת, מוסרים לו מלאך שמתנהג עמו בדרך צדיקים ומדבר אמת, ואם עושה אדם את עצמו רשע ולכחש ולדבר שקר, מוסרים לו מלאך שמתנהג עמו בדרך רשעים ומכחש ומשקר, ואם עושה אדם את עצמו

לנהוג במידה בינונית, מוסרים לו מלאך שמתנהג עמו בדרך מדה בינונית, ואם עושה אדם את עצמו חסיד לסבול את הכל, מוסרים לו מלאך שמתנהג עמו בדרך חסידים וסובל את הכל.

האדם מצטער רק בגלל מעשיו- לא נתקבצו בני אדם למיתה, ואין כל בריה יורד לידי צער, אלא מתוך אכילה ושתייה ושמחה שאדם אוכל ושותה ומשמח הוא עם אשתו ובניו ועם בני ביתו עד שהוא נפטר לבית עולמו. ואין פירות ותבואה באין לידי הרקבה, אלא מתוך דרכיהם של בני אדם, ואין בני אדם באין לידי בושה, ואין עיניהם של בני אדם כהות בחצי ימיהם, ואין בני אדם מיטמאים בנגעים, ואין הנשים מיטמאות בזיבה, - אלא בגלל מעשיהם, מתוך שהם עברו על דברי תורה ועל דרך ארץ, בשביל להצילם מעונש גיהנם.

בשלשה דברים יסתכל אדם בכל יום, בשעה שנכנס לבית הכסא אומרים לו ראה דרכך כדרכי בהמה, ובשעה שמקיזים לו דם אומרים ראה שבשר ודם אתה, ובשעה שהוא עומד על המת אומרים לו ראה להיכן אתה הולך ועדיין אינך חוזר בך אלא אתה יושב ומרבה לדבר דברים יתרים.

"כי אתה עם עני תושיע", אלו ישראל שעניות יפה להם, "ועיניים רמות תשפיל" אלו עכו"ם מכחישי התורה.

ארבע מידות יש בדרך ארץ, הנושא אשה לשם זנות סופו לצאת ממנו בן סורר ומורה, הנושא אשה לשם שמים הויין לו בנים שהם מושיעים את ישראל בעת צרה והן מרבים תורה ומצוות בישראל, והנושא אשה לשם ממון סופו שמצטרך לאחרים, והנושא אשה לשם גדולה סוף שמעמיד עליו מאותה המשפחה שממעט זרעו אחריו. (פרק ג').

סיכומי 'תמצית'

ניתן להשיג את גלינות סיכומי תמצית החודשיים על הדף היומי / משנה ברורה וגו' (לפי סדר הדף היומי בהלכה).

- **בנקודות ההפצה**

- **במייל 7692282@gmail.com**

בנוסף ניתן לקבל במייל סיכומים על כל מסכתות הש"ס, ועל כל המשנה ברורה, ועל תנ"ך וספרי מוסר וספרי הפץ חיים.

או סיכומים לפי סדר הלימוד של: העמוד היומי, חבורת ש"ס, קנין ירושלמי, דף הכולל, קנין הלכה, תרי דף, אורייתא, אהבת שלום, ומפעל הש"ס.

מבחי 'לדעת'

מבחן שבועי על דף היומי ומשנה ברורה הפץ חיים ואהבת חסד

ניתן לעשות את המבחנים מיום שישי עד יום שלישי בשעה 7:00 בבוקר:

- **בטלפון 0737-289-669**

- **במייל 7692282@gmail.com**

- **בגדרים פלוס קופת לדעת.**

הגרלות: בכל שבוע על 500 ₪

במזומן, זיכוי 300 ₪ ברשת יפה

גוף', 101 זוכים בזיכוי 100 ₪ ברשת

יפה גוף'.

חדש

ניתן להשיג שוב את הסט תמצית הש"ס (ללא תוס') על כל הש"ס במחיר 120 ₪. ותמצית משנ"ב, 6 חלקים ב6 חוברות. עלות חוברת 10 ₪ סט 50 ₪. כמו כן ניתן להשיג את סיכומי תמצית ההלכה (עם טור ובי"ש וכו'), על הלכות שבת, מועדים, גדה ומקוואות.

נקודות מכירה בירושלים בני ברק מודיעין עילית בית שמש אופקים רכסים ועוד.

לפרטים 052-7692282

קיבלת תועלת מהגליון?

באפשרותך לזכות לומדים נוספים,

ניתן לתרום בגדרים פלוס קופת תמצית